

Van Utrecht naor de Lek en weeromme

Sluus

OVERAL IN OONS LAAND stromen revieren en beken. Al dat waeter moet argens weg kommen. Uut Zwitserlaand, bi'jgliks. Et waeter van de Rijn stroomt deur Duutslaand en komt bi'j Lobith oons laand binnen. Staorigan stroomt et waeter naor de zee. Niet as stroom, want now en dan krigt de revier een aarm. Bi'j Millingen krigt de Rijn een linkeraarm: de Waal. Bi'j Arnhem krigt de Rijn een rechteraarm: de lessel. De Rijn zels stroomt deur tot an Wijk bi'j Duurstede. Daor splitst de revier him in twienen. Et waeter dat naor rechts stroomt, hiet de Kromme Rijn. Et waeter dat naor links stroomt, hiet de Lek. Waeter kuj' now ienkeer niet tegenholen, et stroomt waor as et stromen wil. Daor vaalt niks an te veraanderen. Of toch wel?

Bisschop Godebald was riek en machtig. Hi'j was niet alliend de baos van de karke mar ok van et laand in de wiede omkrieten. Op een dag gong hi'j es kieken bi'j de boeren die veur him warkten. 'We kun jow dit jaor niet betaalen,' zeden de boeren. 'Deur een overstroming van de Kromme Rijn is oonze hiele oogst mislokt.'

'Gooi de revier mar dichte,' zee Godebald. 'Dan hej'm gien last meer van et waeter.'

De boeren pakten heur schoppe en gongen an de slag. Percies waor de Rijn him in twienen splitste, bouwden ze een dam.

'Goed daon,' zee de bisschop. 'Now kun jim zaod en gruunte verbouwen. Et laand zal niet meer overstromen.'

De boeren zi'jden zaod en pootten knollen.

De bisschop keek tevreden toe: hoe meer de boeren verdienden, hoe meer ze him betaelden.

Niet iederiene was bliede. De koopluden in Utrecht klaegden stien en bien. Now de revier ofsleuten was mit een dam, konnen ze heur koopweer niet meer vervoeren per schip.

'Hoe moe'n we now haandeldrieven?' vreugen ze an de bisschop.

'Dat perbleem moej'm zels oplossen,' was et antwoord. 'Mar om et goed te maeken, meugen jim van Utrecht een stad maeken. Een stad mit muren en poorten en mit markten, zodat jim an iederiene jim spullen verkopen kunnen.

De koopluden veraanderden et dörp Utrecht in een stad. Vier keer in et jaor hullen ze mark. Mar tevreden weren ze niet.

Op een dag kuierde een jonge Fries de stad binnen. Vol bewondering keek hi'j naor de kärke van bisschop Godebald. Hi'j gong naor de mark en praotte mit de koopluden. 'Ik zol graeg handel mit jim drieven willen,' zee hi'j tegen een laekenhaandeler.

'Waar kom ie weg?' vreug de handeler.

'Ik woon in de Friezenwiek an de Lek,' zee de jonge. Mien naeme is Anders.'

'Ie bedoelen Vrieswijk,' zee de laekenhaandeler schuddekoppende. 'Dan kun wi'j gien zaeken doen. Now de Kromme Rijn ofsleuten is, ligt mien schip op et dreuge en kan ik niet meer naor jow toe veren.' 'Dan greven we toch een vaort van hier naor daore,' zee Anders bliede.

Even leek et as gleensterden de ogen van de laekenhaandeler, mar doe zee hi'j somber: 'Dat vint de bisschop vast niet goed. Hi'j verdient vule geld an al die boeren mit heur dreuge laand. En hoe kuj' et waeter tegenholen as et hoge komt?'

'Mit deuren!' zee Anders. 'Bi'j hoog waeter doen we de deuren dichte.'

'En de schippen dan?' hul de handeler vol. 'As de deuren dichte binnen, kun ze d'r niet deur.'

Even was Anders stille. Doe reup hi'j: 'We bouwen een sluus mit deuren an beide kaanten. As een schip de sluus in veert, gaon de deuren achter him dichte. Daornao gaon de deuren véúr him eupen en kan hi'j deurveren zonder dat et laand overstroomt.'

Et plan van Anders wodde begroet mit gejuich. Diezelde dag nog zochten de koopluden de bisschop op in zien kärke. 'We willen daj' een vaort veur oons greven gaon,' zeden ze. 'Een vaort mit sluzen. Dan holen de boeren et laand dreuge en kun wi'j oonze spullen vervoeren over et waeter.'

De koopluden kregen wat ze wullen. D'r wodde een vaort greven van Jutphaas naor Vreeswijk die de Vaartse Rijn nuumd wodde. Bi'j Vreeswijk wodde een sluus bouwd. Now konnen de schippen van de koopluden veilig henneweere veren tussen Utrecht en de Lek.

Kot naost de sluus kwam een kesteeltien om de sluus te bewaeken, de Gildeborg.

De sluus wodde een groot sukses. De Vaartse Rijn wodde een drokke veerweg. Zo drok dat de sluus te klein wodde en d'r een ni'jen iene bouwd wodde. Doe et nog drokker wodde, besleuten de meensken om een ni'j kanaal te greven. Nog laeter wodde dat kanaal ok te smal en wodde et Amsterdam-Rijnkanaal anlegd. Al die kenalen wodden netuurlik maekt mit deuren.

In een laand vol mit waeter bin sluzen belangriek. Ze holen et hoge waeter tegen, mar laoten de schippen deur. D'r bin honderden van in oons laand. Mar de eerste sluus is bedocht deur een Fries: de Oude Sluis in Vreeswijk.